

døde Louise Otto Peters, var hun i mange Aar Lederen af den tyske Kvindebevægelse og var til sin Død ligesaa elsket og beundret i Kvindesagskredse, som blandt sine ældre og yngre Elever. I 1890 var hun Medstifter af den almindelige tyske Lærerindeforening.

I Boston døde d. 12. Maj Marie Zakrzewska, født i Berlin 1829. Kv. o. S. har tidligere (1889) bragt en Levnedsskildring og en længere Artikel af denne fremragende Kvinde, der havde søgt og fundet Retten til Arbejdet paa den anden Side Havet. Hun virkede endnu ved sin Død, som Overlæge ved det Kvindehospital, hun havde grundlagt der i 1859, og blev af sine udvalgte Landsmænd omfattet med ikke mindre Kærlighed end den, hun altid selv havde lagt i sit Arbejde. Efter sit Ønske blev hun begravet uden nogen kirkelig Højtidelighed. Venner talte over hende, og derefter oplæstes en Afskedshilsen, forfattet af hende selv, som gjorde dybt Indtryk paa de tilstedeværende. Vi aftrykker den omtrent i sin Helhed.

„Naar disse Ord naar eder, sover jeg allerede den fredelige, velfortjente Søvn, den Søvn, af hvilken jeg aldrig mere vaagner. Mit Legeme vil være vendt tilbage til Jorden hvorfra det er kommet; min Aand vil være iblandt eder, selv blandt dem, der kommer efter eder. Jeg tænker derved ikke paa Berømmelsen; jeg tror ikke, at mit Navn, som beredte eder saa mange Vanskeligheder, vil blive bevaret. Men de Tanker, for hvilke jeg har arbejdet, det Frø, som jeg har søgt at saa her og der, vil leve og vokse og bære Frugt. Hvad Vægt ligger der ogsaa paa hvem det var, der jævned den Vej, ad hvilken vi vandrer. Det er tilstrækkeligt at vide, at gode og store Mennesker til alle Tider har levet og virket for Tanker, som tjente til Menneskehedens Fremgang. Ogsaa jeg har ærligt forsøgt at leve mit Liv fuldt ud efter min Natur; ikke drevet af den Ærgjerrighed, at ville gælde for noget særdeles eller for at sikre mig et særligt Eftermæle; men fordi jeg ikke kunde lade det være.

Den Drift, som tvang mig til altid at se fremad og til altid at stræbe fremad, tvang mig ogsaa til uden Ophor at virke for alle Kvinders Vel, uden Hensyn til Land eller Race. Men jeg vilde ikke kunne hævde, at jeg havde tænkt mere paa andre end paa mig selv. Aa nej! Først og fremmest søgte jeg at tilfredsstille mit eget Væsen, mine egne Ønsker og Fornødenheder fuldt ud. Og jeg havde hverken flere eller færre egenkærlige Ønsker end Flertallet af Mennesker. Jeg har stedse betragtet det ikke alene som min Ret, men ogsaa som min Pligt først at sørge for mig selv og for dem, som var nødvendige for min Lykke. Jeg har altid foragtet de svage Karakterer, som ikke kan sige Nej; som med blødgjort Følsomhed giver og ofrer deres hele Livs- og Aandskraft foruden deres Midler; som finder Berørlighed i den Tro, at andre nok vil sørge for dem, som de har sørget for andre —“

Efter en varm Tak til hendes nærmeste Venner og til fremragende Personer, som havde hjulpet hende i hendes Livsarbejde, sluttede denne mærkelige Gravtale paa følgende Maade:

Og nu til Slutning vil jeg sige Levvel til alle dem, som tænker venligt paa mig, til alle dem, som holdt af mig og forsikre dem om, at den faste Overbevisning om Umuligheden af et Liv efter Døden, bringer uendelig Ro og uendelig Fred med sig. Jeg længes ikke efter noget Hinsides. Jeg blev født, jeg har levet, jeg har brugt mit Liv, saa godt jeg kunde det, til Gavn for mine Medmennesker, og daglig har jeg nydt det tusindfold. Jeg har — hver eneste Dag — lært mange Sorger og mange Glæder at kende, og nu er jeg tilfreds med at falde som Offer for Naturlovene, for aldrig mere at opstaa, aldrig mere se og kende, hvad jeg har set og kendt. I mit hele Liv har jeg anstrængt mig,

for at vise dem, som stod mit Hjerte nærmest, som Karl Heinze, Julie A., Sprague og mine Søstre, min Taknemlighed efter Grundtanken i Freiligraths smukke Digt:

„O, elsk imens Dit Hjerte slaar,
O, elsk imens Du elske faar;
Den Time kommer, hvor Du maa
Alene mellem Grave staa.“

Ligesaa dybt bedrøvet, som jeg har været naar en Ven forlod mig, vil jeg være det, naar jeg maa forlade dem, som jeg elskede; men jeg ved, at jeg maa føje mig i det uafvendelige, og jeg følger mig saa frejdigt, som en svær, uhelbredelig Sygdom tillader det. I Tankerne er jeg alt dragen bort — nu gaar jeg ogsaa legemligt herfra, og alt, hvad jeg lader tilbage, er Erindringen om mig i Hjertet hos de faa, der forstaa at bevare Erindringen om de bortgaaene. Lev vel.“

(Womens Journal.)

Af vor Brevkasse.

Ærede Redaktør!

Maa jeg gøre nogle korte Bemærkninger til Indholdet af „Kvinden og Samfundet“s Brevkasse i forrige Numer.

Den anonyme Brevskriver mener, at Kv. og Samf. kun bør beskæftige sig med den praktiske Del af Kvindesagen; mig forekommer det, at skal Kvindesagen blive for Samfundet, hvad vi haaber, har den to Opgaver at arbejde med. Den ene er Kvindens Oplysning og personlige Udvikling, den anden er Erhvervelsen af hendes Menneskerettigheder. Den personlige Udvikling er den vanskeligste at fremme, da den ikke direkte følger med et vist Maal af Kundskaber, men fornemlig fordrer Selvtænkning. Hænder det undertiden, at „Kv. og Samf.“s modne Læsere finder, at en af Bladets Artikler ikke er retledende for de unge, og da — af Kærlighed til disse — forsøger at kaste et formentlig sandere Lys over Sagen, da forekommer det mig, at en Meningsudveksling kan give Tilskyndelse til Selvtænkning og være personlig udviklende. Den Slags Diskussioner, hvori det navnlig gælder om at faa Synet opladt for de ægte Livsværdier og faa dem i Kurs, mener jeg bør ikke udelukkes af Kv. og Samf. At De derfor ikke forsømmer den belejlige Tid til at fremme Kvindesagens praktiske Formaal, har vi Beviser nok for. Bladet bærer Præg af, at de tvende Opgaver gaar Haand i Haand, og man sporer tillige en paaskønnelsesværdig Bestræbelse for at udplante Interessen i vide Kredse og faa alle med.

„Aa“ erkender, at Grundopfattelsen af Religionen er det centrale for os, og hun forstaaer, at det religiøse kan have Betydning for ethvert Spørgsmaal; hvorfor mon det da netop er det religiøse Emne, hun klager over, tager Pladsen fra Kvindesagen? I de mange Aar, Kv. og Samf. er udgivet, har jeg ikke før nu i den seneste Tid og i de sidste Numre af Bladet set nogen religiøs Diskussion deri. Det forekommer mig derfor, at hendes Klage er noget forhastet, og de anbragte Vittigheder, som ingen Forstaaelse eller Velvilje viser, ubeføjet.

Hvad Enheden og Samarbejdet angaar, da kan man godt være af forskellig Mening paa et eller flere Punkter, og dog arbejde for Sagen med Kærlighed og Samfølelse.

En Abonnent.

Dansk Kvindesamfund.

Fru O. Marquardt Datter af den bekendte Politiker Balthazar Christensen og Søster til Folketingsmand Alf. Christensen har fra 1. Oktbr. fraattraadt den Plads som Forstander for Dansk Kvindesamfunds Fæstekontor, hun har haft i 14 Aar.

Ikke blot de mange Husmødre og Piger, som i disse Aar med Tillid har kunnet vende sig til Fru M. og benytte hendes Hjælp, men ogsaa alle Dansk Kvindesamfunds Medlemmer skylder hende en hjertelig Tak, fordi hun paa en saa uinteresseret og helt igennem smuk og værdig Maade har repræsenteret Samfundet. Hun efterfølges i Embedet af sin mangeaarige trofaste Medhjælper, Frk. Thora Schandorph.

Svar paa en Note.

Hr. Pastor Uffe Birkedal har taget Anstod af en Ytring i min Artikel „Børnene“ i Kv. og Samf., der betvivler Kristennavnets Berettigelse uden Tro paa Kristus som Meneske og Gud tillige. Han søger at vise dens Uholdbarhed, men gaar efter min Mening uden om Sagen. Jeg vil ved at holde mig til Sagen vise min Ytrings Berettigelse.

Jeg maa forudskikke den Bemærkning, at Troen paa Kristus som Gud ikke strider mod Menneskets fornuftige Erkendelse. Vor Betragtning af Naturen — hvis Undere ikke er mindre, fordi vi kender Midlerne, hvorved de er frembragt — siger os, at dens Ophav er en almægtig for os ufattelig Aand. Det er en Modsigelse at tro paa en almægtig Aand og dog mene, at den for at udføre sin Vilje er begrænset til kun at bruge de Midler, som anvendes i den fysiske Verden. Den Aand, der frembragte Verden, kan ogsaa give sit eget Væsen Menneskeskikkelse. Dette tror vi Kristne er sket med Jesus Kristus.

Tilbedelsen af ham som guddommelig Frelser er Kærnen i Kristendommen, Midlet, hvorved vi kommer det hellige nær, Saltet, der bevarer vore Sjæle fra at fortæres af den ydre sanselige og praktiske Verdens Forængelighed. Bygget paa denne Tilbedelse er min Tro urokkelig; bygget paa Kristus som et Menneske er den — til Trods for min Gudstrang og Længsel efter det uforgængelige — som et svajende Rør. Jeg ved intet om Gud og Evigheden.

Derfor er det mig klart, at dersom jeg ikke bekender Jesus Kristus i mit Hjerte og Verden, saaledes som han vil bekendes, som den, der er Et med Faderen og har set og erfaret, hvad han har vidnet om Gud og det Evige — saaledes som jeg i min Daabs Bekræftelse har lovet det, da har jeg ingen Del i ham eller hans Forjættelse og ingen Ret til at bære Kristennavnet.

Pauline Aggersborg.

Fra Uge til Uge.

Kvindelig Læseforening fejrede 30. Aarsdagen for sin Stiftelse med en lille Festlighed, hvor der ophængtes et Billede af Foreningens første Formand, Charlotte Klein, f. Unna. Billedet er tegnet af Frk. Sode.

Dansk Kvinderaad. Ved D. K. R.s Møde den 25. September gav Formanden Beretning om det internationale Kvinderaads Bestyrelses-

møde, der afholdtes i København fra den 10. til den 12. Juli.

Derefter fortalte Frk. Eline Hansen om Kvindemødet i Kristiania i Begyndelsen af Juli ved hvilket hun var Repræsentant for D. K. R. Ved dette Møde naaede Tanken om at danne et norsk Kvinderaad, et godt Skridt henimod sin Virkeliggørelse.

Tilslidst meddelte Fru Norrie, at „Hugin“ (D. K. R.s Centralbureau), Dagen i Forvejen havde afsendt en Samling udsøgte, danske Haandarbejder, navnlig Hedebostryk, til Amerika, som et første Forsøg paa at aabne det amerikanske Marked for denne Industri.

Fru Norrie meddelte endvidere, at det ved den internationale Stemmeretskongres i Washington i Februar var blevet vedtaget at nedsætte et Internationalt Stemmeretsudvalg med Susan Anthony som Formand. Gennem Fru Norrie var der kommet Opfordring til Danmark om at lade sig repræsentere ved 3 Delegerede. Fru Norrie havde meddelt dette i Valgretsudvalget men foreslog forøvrigt at udsætte Valget af de Delegerede til der forelaa nærmere Oplysninger. Det første Møde tænkes afholdt i Berlin 1904 i Flugt med Kvinderaadets Møde og Kvindekongressen.

Danmarks Lærerforening holdt sit 3die Ombudsmøde i København den 7de og 8de August.

Ca. 100 Ombudsmænd havde givet Møde, blandt disse fandtes kun 2 Lærere indenfor Foreningen. Har man ikke villet vælge Lærere som Ombudsmænd, eller har Lærerne ikke villet lade sig vælge?

Begge Faktorer har maaske nok gjort sig gældende; dog er det vist temmelig afgjort, at Lærerne ved stærkere Deltagelse i Foreningens Anliggender vilde sikre sig en fyldigere Repræsentation. At det vilde have Betydning for Lærerne er ogsaa sikkert; de bør ikke blive staaende ved at have faaet en Repræsentant ind i Hovedbestyrelsen. Paa Ombudsmødet behandles Spørgsmaal, som har Interesse for hele Lærerstanden; Lærerne bør derfor ikke holde sig tilbage, selv om de skulde ofre et Par Dage af den dyrebare Ferie. Det har ogsaa sin Interesse at lære at kende, hvad man vel maa anse for de mest fremragende Repræsentanter for den danske Lærerstand.

Der fremkom blandt andet paa Mødet Forslag om en forandret Valgmaade, gaende ud paa at dele Medlemmerne i 2 Valgrupper, en for Landet, der skulde vælge 7 Bestyrelsesmedlemmer, hvorefter mindst 1 Lærere, en anden for Købstæderne, der skulde vælge 5 Bestyrelsesmedlemmer, hvorefter mindst 2 skulde være Lærere. Man ser deraf, at i det mindste en Del af Lærerne er villige til at dele Magten indenfor Foreningen med deres kvindelige Kollegaer.

Valgretsudvalget. I Følge Bestemmelse, tagen paa Dansk Kvindesamfunds Delegeretmøde i Ringkøbing, har følgende Kredse valgt Repræsentanter til at tiltræde „Danske Kvindeforeningers Valgretsudvalg“: Svendborg: Fru Marie Gundersen, Sørup. Horsens: Kommunal lærerinde Frk. Sørensen. Aalborg: „ S. Ras-

Aarhus: „ E. Hansen, de 3 sidste fra København.

I „Københavns Tjenestepigeforening“ gives der Kurs i Retskrivning hver Fredag Aften fra Kl. 8—10, første Gang Fredag den 3. Oktober.

Ligeledes vil der blive givet Undervisning i Klipping og Syning af Bomuldsjoler, Forklæder og Linned, en Aften ugentlig.

Forhandlingerne fra den internationale Sygeplejerske Kongres, der afholdtes i Buffalo N. Y. forrige Sommer, er udkomne. Prisen er 1 Lst. 20 ct. for et Eksp. indb. i Lærred, og Bogen faas ved Henvendelse til Miss Maud Baufield, Polyclinic Hospital, Philadelphia. Pa. U. S. A. Bogen kan ogsaa bestilles gennem Hugin, D. K. R.s Centralbureau, Nørregade 33, Stuen.

Store Mænds Hustruer.

—o—
(Fortsat.)

Flytningen til den londonske Lejlighed, hvor Carlyle og Hustru levede Resten af deres Dage, virker oplivende paa dem begge. Jane glæder sig over den husmoderlige Dygtighed hun har erhvervet sig.

Alt er gaaet glattere for os, siden vi er kommet hertil, end jeg i det hele havde tænkt mig. Vor lille Husholdning er bleven indrettet med ringe Udgift og Besvær, hvorved jeg ikke kan lade være at indbilde mig med en vis uskyldig Forfølgelse, at den skotske Karakters større Dygtighed og Sparsommelighed har lagt sig for Dagen. Englænderinderne vender det hvide ud af Øjnene og kalder Himlen til Hjælp ved den blotte Tanke om Arbejde, som jeg betragter som den simpleste Ting af Verden. Jeg fortalte en Dag Mrs. Hunt, at jeg havde saa travlt med at male. „Hvad maler De“, spurgte hun, „er det et Portræt?“ „Aa nej“, svarede jeg, „noget meget vigtigere, et stort Klædeskab“. Hun kunde ikke begribe, at jeg havde

Taalmodighed til at give mig af med den Slags Ting.

I London samlede der sig snart om dem en Kreds af Datidens mest fremragende Videnskabsmænd og Digtere, der droges til Huset af hans Originalitet og Veltalenhed og af hendes Vid og elskelige Personlighed. „Ingen kunde lade være at elske hende“, siger en Forfatterinde, som hørte til hendes nærmeste Venner, „og ingen kunde andet end blive bedre derved. Hun havde den Gave at kalde til Live de bedste Egenskaber, der fandtes hos enhver.“

Og hvor simpelt var ikke det Apparat, der udfordredes til den bedste af al Slags Selskabelighed, Aandens Fest. Kort før hendes Død, da Carlyle var baade en berømt og en velhavende Mand, ventede hun en Aften 11 Gæster til The. Der maatte spekuleres; thi man ejede kun 10 Par Kopper. Man tog det dog med Ro. „Fruen havde engang 8 til The“, sagde Pigen; 3 mere behøver ikke at slaa os ihjel.“

Men var end Livet i London mindre trist, end mellem de kolde Moser,

saa havde ogsaa det sine Vanskeligheder, der særlig gik ud over Hustruen. Carlyle var meget vanskelig. Hans „frygtelige Utaalmodighed med enhver ny Tjenestepige, der er uvøjet i, hvordan han vil have det, er saa voldsom, at den vilde faa Haarene til at rejse sig paa enhver Kvindes Hoved, hvis den fik Lov til direkte at gaa ud over hende! Saa jeg maa staa imellem dem og i al Ydmyghed i det smaa efterligne den romerske Soldat, som tog Favnen fuld af Fjendens Spyd, der alle borede sig i hans Bryst.“ — Og man fik snart at føle, at man ikke længer havde 16 Mil til sine nærmeste Naboer. Der var Hunde, som ved deres Gøen umuliggjorde Fremkomsten af de uødelige Værker, Carlyle skrev, og som hun for enhver Pris maatte bringe til Tavshed; der var Klaverer og der var Høns. Hun drømmer, at hun gaar ind i fremmede Huse mellem fremmede Folk for at gøre dem Forestillinger i Anledning af Haner! Det kunde hende, at hun i Maaneder havde slidt i det for at faa Huset i Stand, mens Carlyle nød sin Ferie, og at saa alle hendes Anstrengelser viste

sig frugtesløse. Hun skriver ved en saadan Lejlighed:

Op for alle Tæpper, jeg med egne Hænder havde slaaet paa; ind for en Skare af inkarnerede Djævlæ, Murere, Snedkere, Gibsere o. s. v., hvis Støjen, Snavs og Drivert saa nylig havde bragt mig til Fortvivlelse. Ned faldt et Skillerum i det ene Værelse, op steg en Kamin i det andet. I Stedet for at søge at dæmpe for denne Strøm af Forvirring blev min Helene, hvad der forresten slet ikke undrer mig, tilsyneladende ramt af foreløbig Idioti, og selv min Mand gik og vred sine Hænder og rev sig i Haaret ligesom den tyske Heksemesterlærling, der havde lært Trolddom nok til at faa Kosterkaffet til at bære Vand for sig, men ikke den Trylleformular, der kunde standse det. Jeg selv kunde have sat mig ned og givet mig til at græde, saa lidt Kræfter og Mod havde jeg tilbage til at modstaa Omstændighedernes Tryk. Men man kommer jo ingen Vegne med at græde; saa gik jeg omkring og fejede og støvede af for at foregaa Helene med et godt Eksempel og forholdt mig taus som et Forbillede for min Mand, der virkelig, som Mazzini siger, elsker Tausheden noget vel platonisk. Men dette nye Hurlumhej fik jo ogsaa en Ende; dog, da min Mand tog sit nye Studereværelse i Besiddelse, fandt han, at han ikke i mindste Maade kunde arbejde bedre, end ved Siden af Klaveret; det var ham altsammen saa fremmed. Sagen er den, at hvad han skriver paa — hans længe paatænkte „Cromwells